

“Bijbel in moedertaal raakt persoonlijke snaar”

Herman De Vriendt is Denderhoutemnaar van geboorte en werkt al 32 jaar in Dakar, Senegal, na een eerste zending in Kinshasa (Congo) van 1967 tot 1970 en een tussenstop in België. Daar bouwt hij als kenner van het Wolof, een van de Senegalese talen en intussen de *lingua franca*, zijn zendingswerk in de media uit. Daarbij wordt de scheutist geïnspireerd door één grote gedachte: “opdat de kleinen het zouden begrijpen”.

Jan Glorieux

“Een missionaris leert nederig te zijn met een openheid om te blijven leren.”

Eigenlijk ben ik een immigrant: ik vertrek naar een land dat mijn geboorteland niet is, Senegal. Ik ben gezonden door de lokale kerk in België en de belangrijkste bagage die ik meedraag, is de christelijke boodschap over Jezus. Missie betekent voor mij onder andere dat je je bril aflegt. Ik bedoel ermee: willens nillens bekijken we alles door de eigen bril. Willens nillens zijn we etnocentrisch. En dat geldt voor beide partijen: voor ons en voor de Afrikanen. Vandaar dat een sleutelwoord in mijn leven integratie is. Dat betekent: ik heb daar de taal geleerd – en ik verdiep er mij steeds meer in –, ik leer er de gewoonten en de levenswijze van de Senegalezen kennen, in vrede met hen mee te mogen leven. Dat leerproces blijft een onvoltooide symfonie.

Communicatie via het hart

Om de boodschap die ik meedraag verstaanbaar te maken, moet ik ze voortdurend onderdompelen in het leven van de Senegalezen, vooral van de kleinen, zij die geen kansen krijgen. Hun omgangstaal – het Wolof, de meest gesproken taal in Senegal –, hun levenswijze en cultuur spelen daarin een belangrijke rol. Ik leerde die taal grondig. Ik merk immers te vaak dat preken in het Frans over de hoofden van kleine mensen heen gaan, terwijl het onze roeping is net aan hen de Blijde Boodschap te brengen. Daarom zijn wij bestendig bezig die te

vertalen. Dat is wat in de constituties van mijn congregatie van Scheut vermeld wordt: ‘We hebben de plicht en het recht om de cultuur en de taal van het volk te leren’. Daarom ook hebben we hoofdstukken van de Bijbel in het Wolof vertaald. En dat is levensbelangrijk. Ik mocht bijvoorbeeld ooit van een Senegalees met een grote talenkennis vernemen dat hij in de viering van de kerstnacht diep geraakt werd door de eerste lezing in zijn moedertaal van Jesaja 9. Dat verbaast me niet: de Bijbel in de moedertaal raakt een heel persoonlijke snaar.

Woorden openbreken

Bijbel en catechetische teksten vertalen vergt een aanpassing aan de eigenheid van een taal. Zoals elke taal heeft het Wolof eigen semantische velden. Zo heb je bijvoorbeeld niet één werkwoord voor ‘dragen’, maar vele: naargelang mensen iets op het hoofd dragen, op de schouders, op de rug of de knieën of voorzichtig in de handen. Altijd weer proberen we de te vertalen woorden open te breken, te zoeken naar hun etymologische wortels en betekenissen, om van daaruit omschrijvingen te destilleren. We geven soms het Franse woord, maar dan breken we het open om de inhoud ervan te tonen. Soms mag ik vernemen dat de vondsten die daaruit ontstaan, de originele tekst verhelderen. Zo worden abstracte Franse woorden in het Wolof vaak concreet

en actief. Het Wolof kent ook geen adjectieven. Je moet adjectieven met een werkwoord omschrijven. ‘Een goed kind’ wordt tot ‘een kind dat goed is’. Zo licht het begrip ‘wonder’ in het Wolof op als ‘wat verwondering opwekt’, niet gewoon als een krachttroer of zoiets. Tenslotte dien je bij vertaalwerk eerst perfect te verstaan wat je wil zeggen om het dan te kunnen vertalen.

Mediawerk

Wij zijn momenteel actief op de diocesane radio met een dagelijkse uitzending en om de twee weken een tv-uitzending via een plaatselijke zender. Die laatste bestrijkt heel Senegal en dankzij internet gaat hij tot over de landsgrens. Dat alles doen we met, naar westerse normen, primitieve middelen, maar toch. Voor de uitzendingen zoeken we naar geestelijk voedsel. Zo waren we gedurende anderhalf jaar bezig met de apostolische exhortatie *Amoris Laetitia*, over de liefde en de vreugde binnen het huwelijk. We hebben onderzocht hoe we dat het best konden doen. We gaven een korte inleiding in het Wolof die de kern van het voorgestelde artikel weergaf. Daarna lasen we de tekst voor en vervolgens gaf ik enkele suggesties als *Maambooy*, ‘lieve opa’. Met het oog op een beklijvend effect besteden we veel aandacht aan goede declamatie in de lectorenklas. Het effect staat of valt immers met de leesstijl. Bijzonder belangrijk wanneer je met radio en tv werkt. En wij merken dat dat effect heeft: mensen herkennen bij de bespreking van *Amoris Laetitia* heel wat situaties ‘alsof de paus net bij ons thuis was geweest’.

Nederigheid

Uiteindelijk leert een missionaris nederig te zijn met een openheid om te blijven leren. Dat geldt op alle vlakken: taalkundig, maar ook als verantwoordelijke. Je moet altijd bereid zijn te overleggen en te luisteren en vaak, na een grondig gesprek, toe te geven. Ik heb een eigen rol, namelijk ‘denkstof’ aanbrenge. Zo heb ik laatst het thema ecologie voorgesteld. Die programma’s op basis van de pauselijke encycliciek *Laudato Si’* zullen uitgezonden worden in 2019.” III

“Taal maakt waarachtig samenleven mogelijk”

De Verenigde Naties heeft 2019 uitgeroepen tot het Internationale Jaar van de Inheemse Talen. **Herman De Vriendt** (1941) vertrok 32 jaar geleden naar Senegal. Van meet af aan wilde hij de taal van het volk grondig bestuderen: “Taal is de link naar waarachtig samenleven. Vanuit ons project is een en ander gegroeid: vertalingen voor de liturgie, het Wolofproject zelf, dat gaat om het aanleren van het geschreven Wolof aan de Senegalezen, en later ook gestructureerd mediawerk langs radio en tv om de Blijde Boodschap naar de mens, en vooral naar de kleinen, te brengen”. De Vriendt verheugt er zich over dat er in Senegal veel openheid en verdraagzaamheid heerst tussen godsdiensten. De uitzendingen door het Wolofproject worden bijvoorbeeld zowel door katholieken als door moslims beluisterd. Het interculturele leven leeft de scheutist helemaal: “Ik leef immers samen met confraters uit diverse culturen (Congo, Kameroen, Filipijnen, Haïti). Dat blijft een proces van luisteren, respect en nog regelmatig verrast worden door elkaars anders-zijn”.

“Mensen herkenden bij de bespreking van *Amoris Laetitia* heel wat situaties ‘alsof de paus net bij ons thuis was geweest’”, getuigt Herman De Vriendt. © rr

